Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 335/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen työmarkkinarikollisuuden torjunnan toimenpiteistä telakkateollisuudessa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Niina Malmin / sd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 335/2025 vp:

> Milloin hallitus käsittelee Turun telakan hyväksikäyttötapaukset,
>
> mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy niiden johdosta,
>
> mitä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä hallitus aikoo toteuttaa, jotta Turun telakan kaltaiset ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttötapaukset estetään jatkossa,
>
> aikooko hallitus kriminalisoida alipalkkauksen ja antaa liitoille kanneoikeuden ja näin vahvistaa tilaajavastuuta koko alihankintaketjuun ulottuvaksi,
>
> miten hallitus varmistaa, ettei järjestäytyneellä rikollisuudella ole sijaa Suomen työmarkkinoilla eikä esimerkiksi kevytyrittäjyyttä käytetä työsuhteiden naamioimiseen ja työntekijöiden oikeuksien kiertämiseen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitus suhtautuu kaikkeen työperäiseen hyväksikäyttöön erittäin vakavasti ja tuomitsee sen yksiselitteisesti. Pääministeri Orpon hallituskaudella työperäiseen hyväksikäyttöön puututaan kahdella ohjelmalla.

Tällä hallituskaudella toimeenpannaan poikkeuksellisen laajoja ja läpileikkaavia viranomaistahojen yhteisiä toimia työperäisen hyväksikäytön ja harmaan talouden torjumiseksi – kahden toimenpideohjelman kautta. Hallitus myös noudattaa työn pitkäjänteisyyden johdosta vahvasti ylihallituskautista lähestymistapaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syyskuussa 2023 työperäisen hyväksikäytön vastaisen työn ohjausryhmän ja työryhmän, jotka valmistelivat 33-kohtaisen toimenpideohjelman, jonka hallitus hyväksyi helmikuussa 2024. Tällä työperäisen hyväksikäytön vastaisella toimenpideohjelmalla puututaan muun muassa viranomaisten tiedonkulun haasteisiin, edistetään hyväksikäytön ja

ihmiskaupan tunnistamista ja ilmituloa, parannetaan hyväksikäytettyjen työntekijöiden asemaa ja ehkäistään hyväksikäytön uusiutumista.

Työperusteisten lupien automaattinen jälkivalvonta on otettu käyttöön, jotta hyväksikäyttötapauksia saataisiin yhä kattavammin selville. Hyväksikäytön uhri on vuodesta 2021 alkaen voinut saada jatko-oleskeluluvan ja irtautua siten työnantajastaan.

Luotettavia rekrytointikumppaneita listataan sekä ulkomailla työvoiman maahanmuuton kumppanuusmaissa (Intia, Vietnam, Filippiinit, Brasilia) että Suomessa. Tavoitteena on mm. puuttua kynnysrahojen perimiseen lähtömaissa. Oikeaa tietoa Suomen työmarkkinoista jaetaan Suomeen tuleville työntekijöille, jotta he tuntisivat oikeutensa. Work Help Finland -mobiilisovelluksessa on tietoa 26 eri kielellä työntekijän oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä avun tarjoajista. Myös liitoilla on omia toimia tiedon jakamiseksi kuten Teollisuusliiton Hermes-sovellus.

Lisäksi tällä hallituskaudella toteutetaan vielä viranomaisten oma-aloitteisen tiedonvaihdon varmistaminen, jotta tieto epäillystä hyväksikäytöstä kulkee esimerkiksi työsuojelun, verottajan ja maahanmuuttoviranomaisten välillä. Näitä muutoksia viedään eteenpäin säädöshankkeissa.

Oikeusministeriössä on myös valmisteilla työperäistä hyväksikäyttöä koskevan sääntelyn merkittävä kiristäminen hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti. Tarkoituksena on korostaa työelämässä tapahtuvan hyväksikäytön rangaistavuutta korvaamalla nykyinen kiskonnantapaista työsyrjintää koskeva pykälä kiskonnalla työelämässä ja törkeällä kiskonnalla työelämässä. Törkeän tekomuodon rangaistusminimiksi säädetään vankeusrangaistus. Myös oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotetaan uusiin rikossäännöksiin, siten luonnollisten vastuuhenkilöiden lisäksi voitaisiin hyväksikäyttötilanteista rangaista myös yritystä. Lisäksi lainsäädäntöä muutetaan niin, että edellä mainituista rikoksista voidaan rangaistuksen lisäksi määrätä tekijä liiketoimintakieltoon. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2026. Rangaistusten tehostaminen ja rikkojien vastuuseen saattaminen on keskeistä torjuttaessa työperäistä hyväksikäyttöä.

Harmaan talouden torjuntaohjelman toimet ehkäisevät veronkiertoa, harmaata taloutta ja talousrikollisuutta muun muassa tietoisuutta lisäämällä sekä tiedon liikkumista ja viranomaisyhteistyötä edistämällä. Joulukuussa 2024 hyväksytty harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategia ja toimenpideohjelma 2024–2027 tähtää näihin päämääriin sekä toteuttaa hallitusohjelmassa lueteltuja hankkeita ja muita torjuntatoimenpiteitä.

Ulkomaalaisten henkilöiden rekisteröintimenettelyjä yhtenäistetään ja kehitetään rekisteritietojen oikeellisuuden varmistamiseksi ja valvonnan tehostamiseksi. Tavoitteena on tehostaa identiteettien väärinkäytöksiä koskevan moniviranomaisvalvontakentän toimintaedellytyksiä sekä parantaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa kehittämällä lainsäädäntöä, järjestelmiä ja menettelyjä. Hankkeen toteuttamisesta vastaa Verohallinto yhdessä eri ministeriöiden ja viranomaisten kanssa.

Työsuojeluviranomainen (aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueet) kehittää kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä valvonnan vaikuttavuuden lisäämiseksi harmaan talouden, työperäisten rikosten ja pimeän työn torjumiseksi. Kansallisessa viranomaisyhteistyön kehittämishankkeessa tavoitteena on edelleen kehittää viranomaisten yhteistyötä valvonnassa ja tiedonvaihdossa alueellisesti sekä valtakunnallisesti. Verohallinnon toimivaltuuksia ja tarkastusoikeuksia parannetaan. Verohallinnon kyvykkyys kerätä, analysoida ja dokumentoida sähköisessä muodossa olevaa dataa parantaa kykyä selvittää erilaisia vakavia vero- ja muita talousrikoksia.

Myös tilaavien tahojen on tunnettava paremmin niitä riskejä, jotka liittyvät ulkopuolisen työvoiman hankintaan ja välittäjien käyttöön. Vastuullinen yritystoiminta ja hyvät sopimuskäytännöt ovat tärkeitä toimia tässä kokonaisuudessa. Työnantajilla ja tilaajilla on vastuuta reilujen työmarkkinoiden edistämisessä ja väärinkäytösten torjunnassa. Myös työntekijä- ja työnantajaliitot toimivat aktiivisesti työperäistä hyväksikäyttöä vastaan. Liitoilla on tärkeä rooli työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnassa osana laajempaa monitoimijayhteistyötä. Viitteitä on siitä, että ulkomaalaiset järjestäytyneen rikollisuuden toimijat ovat vahvasti mukana yrityksissä, jotka tuovat työntekijöitä Suomeen. Tämä vaatii viranomaisten lisäksi myös yrityselämän edustajien toimia ja ymmärrystä siitä, miten työperäistä hyväksikäyttöä voidaan torjua.

Harmaan talouden torjunnan ohjausryhmässä on käsitelty esillä olevia kysymyksiä ja mahdollisia ratkaisuja ja lisätoimia. Valitettavasti ongelmaan ei ole olemassa yhtä toimivaa ratkaisua. Tarvitaan lainsäädäntöä, tehokasta viranomaisten yhteistyötä ja valvontaa, tiedonvaihtoa sekä neuvontaa ja ohjeita hyvien käytäntöjen edistämiseksi. Työperäisen hyväksikäytön torjunnan avuksi HEUNI on tuottanut käytännön materiaalia ja ohjeita työkaluksi yrityksille. Näihin talkoisiin tarvitaan myös yrityselämän toimijat mukaan.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi valtioneuvosto hyväksyi helmikuussa 2025 järjestäytyneen rikollisuuden torjuntastrategian ja toimenpideohjelman vuosille 2025–2030. Strategiassa määritetään torjunnan strategiset päämäärät ja toimenpideohjelma sisältää niiden toteutumista edistäviä toimenpiteitä. Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevan lainsäädännön valmistelua tehdään parhaillaan sisäministeriössä.

On myös syytä korostaa telakoiden ja meriteollisuuden alan omien nopeiden toimien tärkeyttä ongelmiin puuttumiseksi. Yksistään viranomaisten toimin tämä ongelma ei poistu. Ala tarvitsee omat tehokkaat käytännöt ja toimintaperiaatteet väärinkätösten ennalta estämiseksi ja niihin puuttumiseksi. Hyvät sopimuskäytännöt ja sopimuksenaikaisen toiminnan valvonta ja tiedonsaanti alihankkijoista ja niiden työntekijöistä ovat keskeisiä toimia oman valvonnan edistämisessä. Tarvitaan kulttuurin muutosta ja ymmärtämistä, että kaikilla on velvollisuus puuttua työvoiman hyväksikäyttöön. Kestävä kasvu ja työllisuus voi perustua vain työhön, joka tehdään Suomen lakien ja työehtosopimusten mukaan.

Helsingissä 31.10.2025

Työministeri Matias Marttinen

VN/31433/2025-TEM-3

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Marttinen Matias 913565981

2025-11-07